

izobraženost pripeljala do slabšega socialno-ekonomskega statusa bodoče družbe. Dr. Christakis pravi, da tudi če se otrok igra ob prižgani televiziji, to skrajša čas njegove igre in čas koncentracije med igro. Televizija v ozadju moti igro malih otrok, tudi če niso pozorni nanjo; to pa posledično vpliva na njihov kognitivni razvoj.

Razvoj govora in bogatitev jezika

Otroci, ki preživijo več časa pred zaslonom, so bolj izpostavljeni tveganju, da se pri njih pojavi zamujanje v govornem razvoju. Ni problematično samo to, da majhni otroci gledajo zaslon, temveč da se starši z otroki manj pogovarjajo. Še bolj zaskrbljujoče pa je, da starši sami v prostem času nezavedno prekomerno uporabljajo digitalne naprave. Skrb zbujajo pogled na mlado mamico, ki se sprehaja po parku z malčkom v vozičku, ki neprestano čeblja. On poskuša navezati komunikacijo z mamo, a mama brska po telefonu ali pa je preveč zatopljena v telefonski pogovor s prijateljico, namesto da bi se

pogovarjala z otrokom in ga učila govora, sodelovanja, mu pokazala, da je upoštevan in ljubljen.

Pojav psiholoških motenj

Neprestani rabi digitalnih naprav lahko pripišemo tudi mnoge psihološke motnje, ki se kažejo kot depresija, težave z navezanostjo, vedenjske težave, agresija, bipolarna motnja, digitalna zasvojenost in tudi avtizem.

Čas, ki ga družinski člani preživijo na internetu, skrajšuje ali popolnoma izničuje čas, ki bi ga sicer preživeli drug z drugim.

Družinski prosti čas

Zaslonski mediji posredno, a uspešno uničujejo tudi navezanost, pripadnost in empatičnost med družinskimi člani. Prosti čas, ki je bil včasih rezerviran za druženje, je zamenjalo ukvarjanje z zasloni. Starši nimajo časa ali pa sami niso dovolj osveščeni glede

rabe zaslonske tehnologije. Drugi starši mogoče nimajo dovolj starševskega občutka za vzgajanje svojih potomcev. Tretji morada nimajo možnosti ali volje zaradi težkih življenjskih izkušenj. Otroci niso navajeni na preživljanje prostega časa skupaj s starši in sorojenci, zato ne čutijo potrebe po navezanosti, zaupnosti, toplini in niso sposobni empatije. Čas, ki ga družinski člani preživijo na internetu, skrajšuje ali popolnoma izničuje čas, ki bi ga sicer preživeli drug z drugim.

V sodobni družbi manjka politične volje, da bi se uprli industriji medijske tehnologije. Politiki se pehajo za še večjim materialnim bogastvom, pri tem pa so že zdavnaj pozabili, da so naše največje bogastvo prav otroci. Zato pozivam starše in učitelje, naj poskrbijo za svoje telesno in duševno dobro počutje in počutje svojih otrok; naj se seznanijo s slabimi vplivi zaslonske tehnologije, poskrbijo za ustrezno rabo le-te in otrokom omogočijo zanimivo in igrivo otroštvo, mladostnikom pa zdravo, varno in samozavestno pot v odraslost.

Storilci nasilja nad otroki s pomočjo spleta

■ **Neža Miklič**, univ. dipl. soc. del., univ. dipl. sociologinja; dolgoletna kriminalistka, ki se je aktivno ukvarjala s preiskovanjem najrazličnejših oblik zlorab in nasilja v družini. Je avtorica preventivnega projekta *Policist Beno, kaj pa zdaj?*. Sedaj je predavateljica kriminalistike na *Višji policijski šoli na Policijski akademiji*.

Najprej se poglobimo v pojem storilcev zlorab otrok, povzročenih s pomočjo ali uporabo spleta. Kdo so storilci? Se še spominjate, ko smo pisali o tem, da je žrtev lahko otrok, ne glede na starost, spol, socialni položaj, kulturno okolje in versko pripadnost? Enako velja za storilca – lahko je kdor koli. Ker to ne bo dovolj za zaščito, je čas, da naredimo 'domačo nalogo' in storilce bolj podrobno spoznamo.

Uporabijo, kar je vabljivo za otroke

Začnimo z razbijanjem tabujev. Prvi, še vedno zelo močan stereotip o storilcih je njihova starost. Storilci niso zgolj starejši ali ostareli posamezniki. Starejši ljudje se sicer privajajo na spletno okolje, a to počno

počasi, po korakih in še vedno ne izrazito množično. Starejši storilci se bodo zato bistveno prej poslužili bolj 'tradicionalnih' pristopov do otroka. Uporabili bodo osebni pristop, izkoristili poznanstvo ali domačnost z otrokom, otrokove šibke točke, njegovo zanimanje, domišljijo in seveda

njegove želje ter hotenja. Za storilce je ključno, da poznajo najnovejše trende, tudi igrače, ki so ta trenutek najbolj 'in'. Pozabite na storilce, pred katerimi opozarjajo mediji, storilce, ki prežijo na otroke in jim ponujajo bombone. Postavite se za trenutek v vlogo storilca. Kaj bi ponudili, da bi neopazno in

brez večjega navora dosegli cilj? To ni nekaj zelo očitnega, ampak nekaj, kar si otrok želi, vendar tega nima, ne more dobiti; vsi ostali pa to imajo. Storilci bodo otroka danes 'pridobili' s popularno igračko, ki se vrti na prstu, s pogovorom o računalniški igrici, z idejo o tem, da lahko iz njih naredijo medijsko zvezdo, in še bi lahko naštevali. Jutri se bodo sodobnim trendom prilagodili po 'kameleonsko'. Naredili bodo točno to, kar dotični otrok želi slišati ali hoče imeti. Nikoli namreč ne pozabite: storilci 'domačo nalogo' naredijo z odliko, saj je to v njihovem interesu. Dobra priprava za storilce pomeni, da zlorabo uresničijo tako, da pri tem ostanejo neodkriti. Ko storilec uspe prvič, ne odnehajo. Zlorabo želijo ponoviti. Če je le mogoče, čim prej.

Storilci zlorab otrok s pomočjo spleta uporabljajo splet kot sredstvo za vzpostavitev stika in nadaljnjega odnosa z otrokom. Splet jim omogoča anonimnost. Omogoča jim ustvarjanje identitete, ki ni zgolj lažna, ampak je z namenom zlorabe otroku zelo dobro prilagojena. Storilci niso realni v svoji starosti, na spletu so lažno mladi, približno otrokovih let. Otroku namreč že ne bo komuniciral s 'starcem'; s svojim 'vrstnikom' pa takoj. In tega bo hitro potrdil za svojega prijatelja.

Storilci so mladi, tudi otroci

Med storilci, uporabniki spleta, jih je večina starih med 30 in 45 let, kar nikakor ni presenetljivo. Gre za populacijo, ki ji je uporaba spletnega okolja 'domača'. Veliko časa preživijo na spletu, in sicer zaradi dela, službe ali poklica in seveda zaradi osebnih interesov, hotenj, želja kot tudi frustracij in tematik, ki jih tako zelo skrivajo pred javnostjo in na začetku morda tudi pred samim seboj. Sodijo v tako imenovano kategorijo priložnostnih storilcev ali pa v kategorijo zelo načrtnih in zavestno odločenih storilcev. Če prvi iz radovednosti, tudi naveličanosti ali monotonosti vsakdanjega življenja preverjajo, ali so še vedno 'mladi', in tako poskušajo 'zapeljivati' predvsem mlade obeh spolov, drugi zavestno izkoristijo splet za to, da se z otrokom iz njim varnega okolja (lahko je to zgolj lokal z wi-fi povezavo) spoznajo, z njim vzpostavijo stik in nato vzdržujejo odnos. Vse je zgolj predpriprava na

V prihodnji številki revije Vzgoja bomo pisali o spolnih zlorabah otrok; v takih situacijah je otrok razumljen le kot sredstvo za dosegajo cilja.

'spletno zlorabo', kasneje lahko tudi spolno zlorabo v realnosti. Tovrstni storilci so večji uporabniki socialnih omrežij in na spletu preživijo ogromno časa. Njihovi morebitni sorodniki, znanci, sodelavci bodo dejali, da večino časa preživijo s tehnologijo. Če so v službi ali kako drugače delajo, čas pred odhodom in po prihodu domov, ves svoj 'prosti čas' – popoldneve, večere in noči ter jutra – preživijo zaprti v sobi. Sorodnikom se bo npr. zdelo zelo ne navadno, da nimajo želje in potrebe, da bi kam odšli, ni jim do nakupov, srečanj, druženja, razen seveda, ko gre za tehnologijo. Tehnologije bo v njihovih sobah, kabinetih ipd. ogromno, tudi najnovejših trendov. Pri tem že trčimo ob predpostavko, da so storilci lahko tudi mladi, zelo mladi posamezniki. V slovenskem prostoru zaporno kazen že služijo posamezniki, ki so zlorabo povzročili zelo mladi, celo mladoletni. V zaporu so že posamezniki, ki se tja sredi svojih dvajsetih let vračajo že drugič ali tretjič. Zaporne kazni so temu primerne, navadno so večletne.

Do sedaj smo v kategoriji 'starost storilcev' prešli s starostnikov na 'najpogostejše storilce' in nakazali storilce v starosti od 20 do 30 let. Tem storilec se posvetimo malce kasneje, zdaj naj nas zanima, ali je tudi otrok lahko storilec zlorabe drugega otroka s pomočjo spleta. Z otrokom mislimo na osebo v starosti od rojstva do 18. leta. Da, lahko je. Kaj pa kazenska odgovornost? Po slovenski zakonodaji postane otrok kazensko odgovoren, ko dopolni 14 let, torej ko še obiskuje osnovno šolo. Pri tej starosti je otrok v vrtincu odraščanja. Splet, družabna omrežja mu predstavljajo izjemno, domala najpomembnejšo vlogo v življenju. Splet uporablja tudi za vzpostavitev stikov z drugimi osebami, ki jih morda ne pozna. Važno jim je, da so čim bolj 'všečkani' in imajo 'množico FB-prijateljev'. Brez razmišljanja so pripravljani na marsikaj in ne razmišljajo o posledicah. Da, tudi otroci so že storilci zlorab

drugih otrok s pomočjo spleta. Ko otrok s svojim pametnim telefonom posname par med njunim spolnim odnosom in posnetek deli z drugimi prijatelji, je storilec. Ko otrok na kakršen koli način pridobi fotografije ali celo posnetke svojega sošolca, sošolke, na katerih je gol ali celo počne različna spolna dejanja, in tovrstne posnetke objavi na spletu ali jih posreduje kot 'trofejo' svojim znancem, je storilec. Ko otrok napeljuje drugega otroka, naj naredi različna spolna dejanja pred kamero, in mu posnetke nato pošlje ali jih posreduje komu drugemu, je storilec. Ko policija vstopi skozi vrata stanovanj, domov in šol ter prične s poizvedovanjem, seznanjanjem ter preiskavo, ki zajema tudi zaseg elektronskih naprav, je šok izjemen. Če se jim je vse do takrat zdelo, da gre le za zabavo, nič resnega in 'tako ali tako to sedaj vsi to počno', preiskava odraža, da gre – nasprotno – za zelo resno zadevo. Seznanitev z dejstvom,

Ko otrok napeljuje drugega otroka, naj naredi različna spolna dejanja pred kamero, in mu posnetke nato pošlje ali jih posreduje komu drugemu, je storilec.

da so v vlogi storilca, obravnava s strani policije, uradni postopki, ki zajemajo tudi policijsko zaslišanje in seznanitev s pravicami, puščajo pečat. Tudi na storilcu. Gre za izkušnjo, ki je otrok ne bi smel imeti. Posledično se otrok – storilec sooča s svojo okolico in krog je sklenjen. V takšnih primerih gre za kombinacijo in preplet dveh vlog – storilca in žrtve.

Poleg 'priložnostnih storilcev', ki sta jih splēt okoliščin in vabljiva narava spleta potisnila v vlogo storilca, so tudi že zelo mladi storilci (stari manj kot 20 ali sredi 20. let), ki svojo vlogo zelo dobro poznajo od samega začetka. To so storilci, ki z uporabo spleta zelo zavestno in načrtno iščejo otroke ali mladostnike, da bi jih zlorabili. Za njih je zatorej policijska obravnava ključna. Ti storilci morajo občutiti posledice svojega ravnanja, saj bodo v nasprotnem primeru takoj, ko bo mogoče, zlorabo ponovili, lahko bi dejali, da so že tudi odvisni. Policijska obravnava je zanje motnja, odvzem elektronskih naprav pa povzroči abstinenčno krizo. ❖